

УДК: 902.2(497.11)"2015"

**Др Катарина
ДМИТРОВИЋ**

*археолог, музејски савешник
Народни музеј Чачак*

**Вујадин
ВУЈАДИНОВИЋ**

*археолог, кустос
Народни музеј Чачак*

ЗАШТИТНА АРХЕОЛОШКА ИСКОПАВАЊА НА ЛОКАЛИТЕТУ ДВОРИШТЕ ГИМНАЗИЈЕ У ЧАЧКУ – КАМПАЊА 2015. ГОДИНЕ

АПСТРАКТ: Након њочейне кампање у дворишту Гимназије 2014, током наредне године представљена су истраживања античког објекта и хришћанске некрополе у којима у његове рушевине. Римска грађевина је истражена у великој мери, а нови налази догађају да њено давање објекта у IV век. Један скелетни гроб откривен источно од ЈИ ула грађевине указује на ширење некрополе и на овом простору.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: *двориште Гимназије, касна антика, хришћанска некропола, XIX-XX век*

Ради употпуњавања резултата истраживања вишеслојног локалитета у дворишту Гимназије у Чачку, започетих 2014. године након што су откривени значајни остаци из античког и средњовековног периода (Дмитровић, Вујадиновић 2014), започети радови настављени су и током наредне године. Циљ нове кампање био је што потпуније откривање римског објекта и провера могућег простирања хришћанске некрополе према југу (Т. I).¹ Габарит ископа из 2014. године проширен је на јужну и северну страну на укупној површини од приближно 90 m².

[1] Радови су изведени у периоду од краја октобра до средине новембра 2015. године, а финансијска средства обезбедило је Министарство културе и информисања Републике Србије. Извођач радова био је Народни музеј у Чачку, под руководством Катарине Дмитровић, док су стручну екипу чинили Вујадин Вујадиновић и Александра Гојгић, кустоси-археолози Народног музеја у Чачку, Јелена Марјановић, археолог из Горњег Милановца, Марјан Вукосављевић, археолог из Чачка, Љубинка Павловић, Дубравка Михаиловић и Катарина Лазаревић, студенти археологије из Чачка.

Јужно проширење, означено као **сонда 5**, неправилног је облика, образовано према претпостављеном правцу пружања зидова античке грађевине. Уз јужни профил сонде најпре су уочене две рецентне грађевине, једна већа правоугаоног облика од бетона, а друга од слаганих опека у облику квадрата. Ове структуре су оштетиле старије слојеве и уништиле зидове античке грађевине. Нису посебно истраживане, мада се, судећи по димензијама, материјалу и начину градње, највероватније ради о супструкцијама кућа с краја XIX и прве половине XX века, које се уочавају на фотографијама из овог времена (Т. II).

Према југу се на античку просторију са малтерним подом надовезује мања правоугаона просторија унутрашњих димензија 5,5 x 9,65 м, чији је улаз, ширине 3,3 м, откривен у западном зиду. Конструкција улаза је једноставна, ниво базишта је у виду заравњене круне у нивоу сокла зида,

док су странице пролаза такође од камена. Његове димензије упућују да је реч о колском и могућем главном улазу у објекат. Малтерни под у мањој просторији није констатован, нити су уочени трагови било каквог поплочавања или насипања чврстим материјалом, што указује да је оригинални под чинио само земљани набој. Овде је, на нивоу који одговара висини улаза, дефинисан слој дебљине око 15 цм са интензивним присуством обрушене кровне грађе (тегуле и имбрекси), што указује на изглед и конструкцију кровног покривача. У овом слоју пронађено је и неколико бронзаних новчића из времена Константинових наследника, а интересантно је да се и даље врло ретко појављују гвоздени клинови и кланфе. Услед недостатка материјалних средстава, истраживање је ограничено на откривање правца пружања зидова, док је слој унутар објекта само делимично испитан. Рецентним грађевинским активностима уништен је већи део јужног обимног зида, али је дефинисано његово постојање у негативу.

Уз источни профил сонде 5, са спољне стране источног зида, делимично је откривен још један гроб (гроб 19) (Т. III/1). Лежао је релативно плиће у односу на гробове укопане у малтерну подницу античке грађевине. Скелет покојника је положен на леђа у испруженом ставу у правцу 3 – И са главом на западу, руке су савијене у лакту, а шаке прекрштене на грудима. Овај гроб није истражен у целости, будући да су доњи екстремитети остали неоткривени под источним профилом сонде.

Северно проширење (**сонда 6**) формирано је у циљу утврђивања габарита античког објекта на његовом северном делу. Облик овог ископа поново је неправилан, одређен правцем пружања зидова античке грађевине (Т. II).

У оквиру ове сонде истражени су северни, односно северозападни део грађевине и њен северни обимни зид. Отварање ове сонде омогућило је да се у потпуности испита и западни

зид објекта са два контрафора постављена у правилним размацама (Т. III/2). Контрафори су постојали и са спољне стране северног зида – западни је прилично оштећен, док је источни очуван у негативу. Северни зид објекта је у лошем стању, повађен до линије темеља (Т. IV). Са северне стране грађевине уочене су две јаме. Уз испуну негатива источног контрафора откривена је касносредњовековна јама испуњена тамномрком земљом, животињским костима и мањом количином фрагмената керамике. Са спољашње стране код северозападног угла грађевине откривена је већа касноантичка јама која је оштетила северни зид, а будући да залази у северни профил, није истражена у целости. Њен садржај чини тамномрка земља са примесама камена и опеке у којој је, за разлику од других укопа из овог хоризонта насталог након рушења римске зграде, нађен нешто већи број уломака керамике и животињских костију.

Утврђено је да је пробој малтерног пода, који се протезао целом дужином западног зида објекта, постојао и у северном делу, као и да је њиме уништен део северног обимног зида у истој ширини.

Јама 7, највећим делом истражена у оквиру претходне кампање, овом приликом је завршена у целости. Јама је кружног облика на основи, пречника око 2 м, левкастог пресека, дубине око 1,3 м, а комади поднице коришћени су за делимично облагање њених зидова (Т. IV). Испуну чини тамномрка земља са мањом количином животињских костију и ређе уломцима касноантичке грнчарије грубе фактуре. Нађени су и једна алатка од рога и гвоздено длето.

У античком културном слоју у обе сонде пронађено је највише бронзаног новца (укупно 21 комад) из времена Константина и његових наследника. Најмлађи новац из објекта потиче из периода Валентинијан/Валенс, што је констатовано и у претходној кампањи

(Дмитровић, Вујадиновић, 2014: 10). Нађено је и неколико уломака стаклених пехара украшених плавим бобицама, као и равног прозорског стакла, наруквица од стаклене пасте, неколико гвоздених клинова, по једна бронзана укосница и медицински инструмент који такође припадају касноантичком периоду.

Наставак археолошких ископавања током 2015. године пружио је прилику за потпуније сагледавање античке грађевине, првенствено габарита (Т. V). Овом кампањом, иако су остали неистражени мањи делови објекта у североисточном и југоисточном делу, ипак су дефинитивно утврђене његове димензије (22,2 x 11,1 м), као и изглед кровног покривача (дрвена конструкција прекривена тегулама и имбрексима) и зидног платна од ломљеног камена везаног малтером. Првобитна функција грађевине није сасвим јасна, али

имајући у виду димензије, свакако да је у питању објекат јавне намене.

Постојање хришћанске некрополе није дефинисано у северном делу ископа, док би се њено ширење могло претпоставити на простору југоисточно и источно од античке грађевине.

На основу наведених чињеница планирана је још једна сезона археолошких ископавања, чиме би се објекат истражио у потпуности и притом проверило простирање хришћанске некрополе.

Литература:

1. Дмитровић Катарина, Вујадиновић Вујадин, „Заштитна археолошка ископавања на локалитету Двориште Гимназије у Чачку – кампања 2014. године“, *Зборник радова Народној музеја XLIV* (Чачак, 2014), 7-19.

Rescue Archaeological Excavation on the Site Gymnasium Schoolyard in Čačak, Campaign in 2015

Archaeological excavation on the site Gymnasium schoolyard in Čačak in the 2015 campaign were concentrated to complete the data on huge (22,2 m long and 11 m wide) Roman building and Christian necropolis formed on its ruins.

Small findings from the Roman building confirm its dating into the IV century A.D.. In this campaign only one Christian grave has been found.

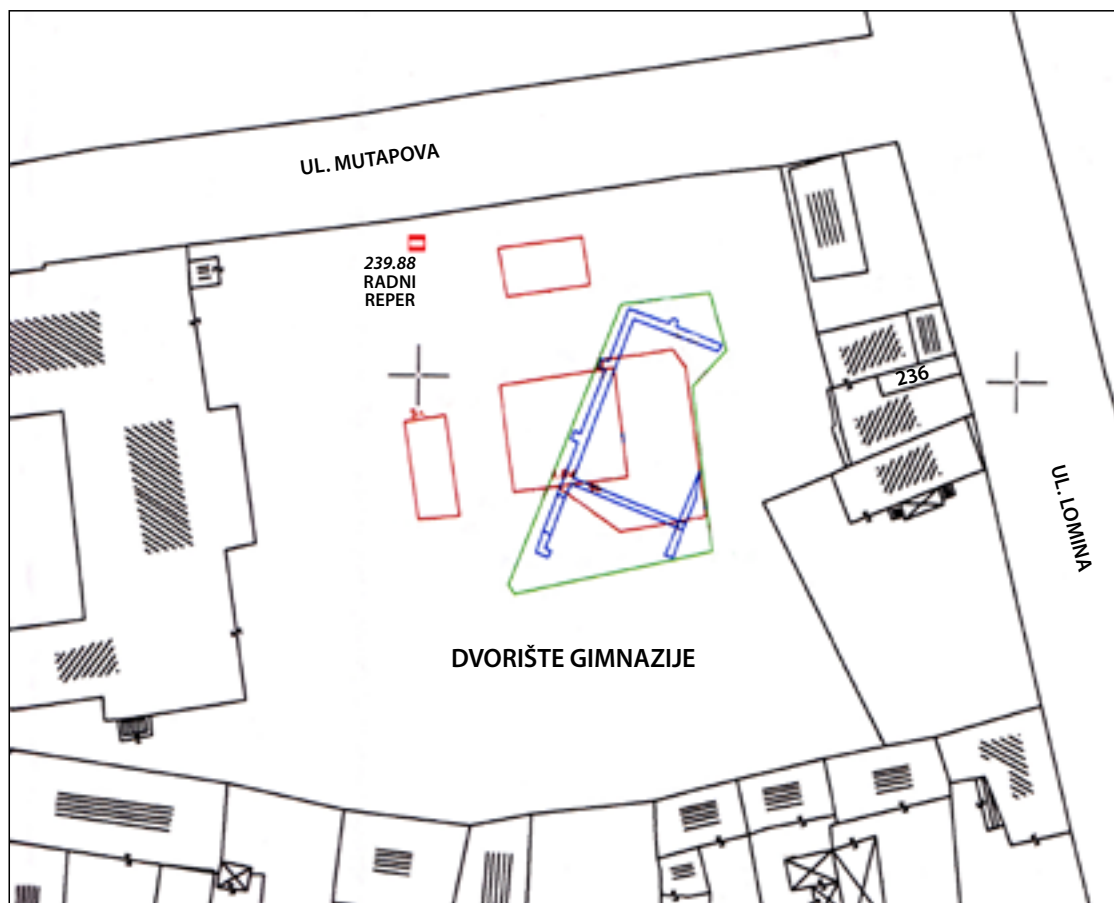
Katarina DMITROVIĆ, PhD
Vujadin VUJADINOVIĆ

Les fouilles archéologiques préventives sur la localité de la cour du Lycée à Cacak – campagne de l'année 2015

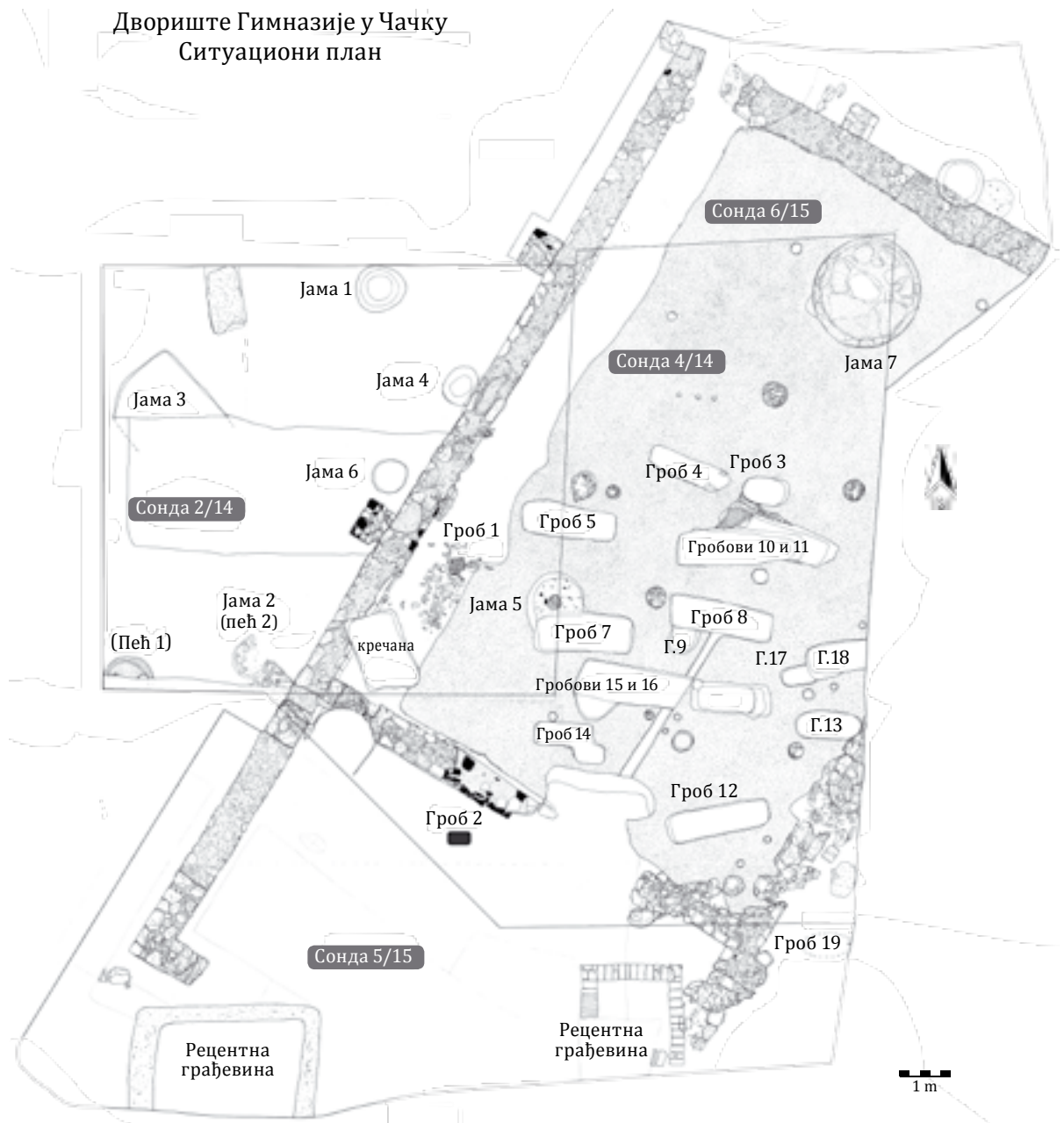
Suite à la campagne commencée dans la cour du Lycée en 2014, les recherches sur la construction antique et la nécropole chrétienne enterrées dans les ruines de la construction continuèrent durant l'année suivante. L'édifice romain fut en grande mesure exploré et les nouvelles trouvailles confirment aussi, en outre, la datation de la construction au IVème siècle – un

tombeau squelettique découvert à l'est de l'angle SE de la construction fait ressortir l'extension de la nécropole sur cet espace également.

Katarina DMITROVIC, DR
Vujadin VUJADINOVIC

*T. 1 – Ситуациони план налазишта у Дворишту Гимназије у Чачку
(након ископавања у 2015. години)*

Т. III

▲ *Сонда 5, Гроб 19*

◀ *Зайадни зид античкої објекта
са конїрафорима*

T. IV

- ▲ Сонда 6, изілед анїичке їрађевине са севера
- ◄ Северозайадни део анїичке їрађевине са јамом 7

Т. V - Изглед налазишта након завршених радова – новембар 2015. године